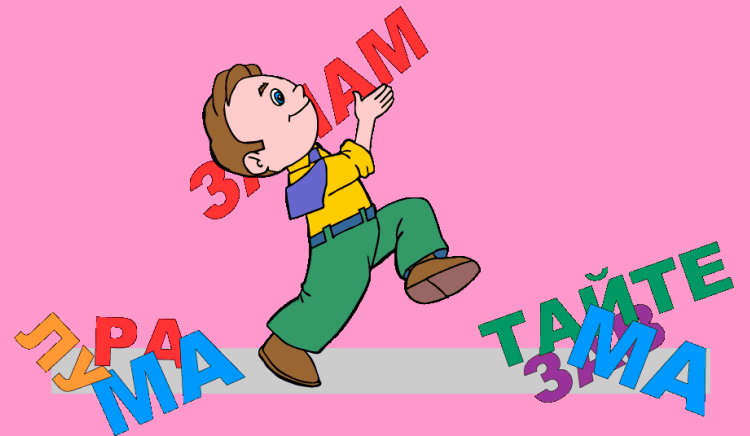

РЕЧЕННЯ ДВОСКЛАДНІ Й ОДНОСКЛАДНІ, ПРОСТІ І СКЛАДНІ. ГРАМАТИЧНА ПОМИЛКА ТА ЇЇ УМОВНЕ ПОЗНАЧЕННЯ

Орфографічний практикум

К(е/и)шеня, п(е/и)рукар, якіс(т)ний, кіс(т)лявий,
Харків(щ/чч)ина, торі(ш/ч)ній, че(хс/с)ький, карамел(ь)ний,
капус(т)няк, заозер(')я, з(')юрмлений, р(')ябий, з(ьо/йо)мка,
пол(ьо/йо)вий, пр(е/и)морожений, пр(и/і)звище, сузір(')я
(«)Стожари(»), (А/а)хі(л/лл)есова п(')ята, (Ф/ф)ранкознавець,
(Н/н)обелівс(ь)ка премія, ін(')єкція, і(р/рр)еал(ь)ний, спаге(т/тт)і,
до(н/нн)а, (медіа)лінгвістика, (пів)України, (пів)яблука,
(тонно)кілометр, (унтер)офіцер, (агро)культура, (до)речі,
(раз)(у)(раз), (у)супереч, (зав)вишки.

ІВАН МАЗЕПА

Іван Мазепа — один із найславніших гетьманів України.

Він народився 20 березня 1632 року в Мазепинцях на Київщині. Походив із старовинного українського роду Мазеп. Батько Мазепа, Степан, був розумний та освічений чоловік і свого сина, Івана, виховав освіченою людиною.

Спершу вчився Іван удома і, маючи дванадцять літ, складав вірші латинською мовою. Згодом учився в Полоцьку у вищій школі й уже в 16 років пішов на Січ учитися військового ремесла. Служив при козацькій армії за Хмельницького. За хоробрість і розум полюбили його всі козаки, а гетьман Хмельницький радив його батькові послати Івана ще продовжувати навчання за кордоном.

Згодом козаки вибрали гетьманом Івана Мазепу. По-перше, Мазепа був тоді найбільш освічений між старшиною, а по-друге, усі знали, що хоча він і з царем живе в приязні, але над усе любить Україну, то й буде їй вірно служити.

І не помилився Іван Мазепа, ставши гетьманом, почав щиро думати над тим, щоб визволити Україну з-під залежності всіх сусідів.

Іван Мазепа старався впорядкувати край і піднести його освіту. Побудував багато шкіл і церков власним коштом. Для Київської академії було збудовано новий величавий будинок на три поверхи. Такої школи і в Московщині в ті часи не було.

Мазепа прагнув того, щоб Україна була вільною державою! (За А. Лотоцьким).

- Прочитайте текст. Зробіть синтаксичний розбір виділеного речення.

Сприймання й усвідомлення учнями нового матеріалу

Двоскладні речення мають граматичну основу, яка складається з підмета і присудка: *До тебе завше я душею лину* (З. Кучерява).

Односкладні речення мають лише один головний член речення у формі підмета або присудка: *І закружляю, мов полова, у круговерті світовій* (В. Базилевський).

За структурою речення поділяються на **прості** й **складні**.

Прості речення мають одну граматичну основу: *Люблю я пісню солов'їну* (А. Загрудний).

Складні речення мають дві або більше граматичних основ, що становлять одне смислове і граматичне ціле: *Українська мова мене не тільки вабить як письменника, вона дивує й захоплює* (В. Шевчук).

Речення бувають **повними і неповними**.

Повні — це такі речення, у яких наявні всі члени речення:
По садах пустинних їде гордовито осінь жовтокоса на баскім коні (В. Сосюра).

Неповні — це такі речення, у яких пропущений будь-який член речення, що можна виявити з контексту: *Ранні пташки росу п'ють, а пізні — слюзи ллють (Нар. творчість).* У реченні *Слюзи ллють* пропущено підмет *пташки*.

Речення як основна синтаксична одиниця

Роль у мові

Виражає закінчену думку
служить для спілкування,
повідомлення, впливу

Ознаки

Має одну або кілька грам-
тичних основ, характеризу-
ється смисловою та інтона-
ційною завершеністю

Види речень

за структурою

1. Просте (одно-
складне або дво-
складне), пошире-
не або непоширене,
повне або неповне,
ускладнене або не-
ускладнене.
2. Складне (має дві
або кілька граматич-
них основ)

за метою висловлювання

1. Розповідні (повідомлення).
2. Питальні (запитання).
3. Спонукальні (спонукування до дії)

за емоційним забарвленням

Неокличні, окличні — думка супроводжується сильним почуттям (розповідні, питальні, спонукальні); вимовляються з підсиленою, напруженою інтонацією

Повторення матеріалу про словосполучення

- *Визначте головне і залежне слово у словосполученні та тип підрядного зв'язку.*

Сильний духом, пізно зійшло, дуже весело, говорити подрузі, цікава розповідь, зустріти привітно.

Дослідження-зіставлення

Розглянути схему і скласти зв'язну розповідь про те, чим речення відрізняється від словосполучення.

Творче завдання

1. Прочитати прислів'я. Пояснити зміст кожного. Списати. Підкреслити головні члени

1. Лежачого не б'ють. 2. Весною сій - восени збереш. 3. Вік живи - вік учись. 4. Як дбаємо, так і маємо. 5. З вогнем не жартуй. 6. Друга пізнають у біді. 7. Коли маєм — не шануєм, а змінивши, плачем. 8. Хто не ризикує, той хати не збудує (*Нар. творчість*).

2. Усно доповнити народні вислови так, щоб змінилася структура речень.

Дослідження-трансформація

1.Перетворити складні речення у прості. Записати їх. Підкреслити граматичні основи.

2.Назвати слова з орфограмою «Ненаголошені *е, и*» і пояснити їх написання.

1. І люди йшли під гору ту стрімку, і знову всім незміряні красоти відкрилися в маленькому струмку (*Л. Забашта*). 2. Змалку його обступали білі стіни, на яких висіли вишиті маминими руками рушники (*І. Цюпа*). 3. Помінялось місцем моє серце з сонцем, бо весна навколо, вітер і блакить (*Р. Братунь*). 4. Молодь уся була на полі, бо якраз настали жнива (*Леся Українка*). 5. Сонце незабаром зайшло зовсім, однак небо ще жевріло згасаючим багрянцем (*А. Шиян*). 6. Ясно ще осіннє сонце сяє, та холодом осіннім уже в повітрі потягає (*І. Франко*).

Поняття “граматична помилка”

- Розглянемо поняття граматична помилка. Цей вид помилок характеризується порушенням у творенні слів, їх відмінкових форм, у побудові словосполучень і речень.

Найбільш поширеними видами цих помилок є:

А) неправильне утворення слів (*посередині осені – всередині осені*);

Б) ненормативне утворення відмінкових форм різних частин мови (*по святах – на свята*);

В) неправильна побудова словосполучень та речень (*страждати від головних болей – страждати від головного болю*).

Умовно граматична помилка позначається великою літерою Г

“Синтаксична п'ятихвилинка”

➤Прочитайте речення. Знайдіть словосполучення, в яких неправильно вжито відмінки залежних слів. Запишіть правильний варіант

1) Усі діти нашого класу в цей день були одягнені у святковій формі.

2) На шкільному святі музиканти грали в народні інструменти.

Вправа “Я – редактор” (самостійна робота)

➤Відредагувати словосполучення.

Хворіти грипом; заволодівати увагу; надуживання іншомовних слів; коротше кажучи; старший мене; навчати рідній мові; запобігати увазі; дякувати приятеля; зрадити своєму слову; пам'ятник Лесі Українки (Івана Франка); завдячувати тренера; в залежності від погоди; знущатися над читачами.

Домашнє завдання

1. Опрацювати теоретичний матеріал на сторінці 28-29.

Виконати письмово вправу 6.

2. Сфотографувати письмову роботу та надіслати мені на освітню платформу для дистанційного навчання HUMAN або на електронну

адресу altinbaeva_1_m@school55.pp.ua